

Joanneke Bruins & Stynke Castelein

PROMO
VEREN

kun
je

LEREN

Boom

Promoveren kun je leren

Jojanneke Bruins & Stynke Castelein

Boom

©2025 Jojanneke Bruins & Stynke Castelein, p/a Boom uitgevers Amsterdam

Uitgegeven door:
Boom uitgevers Amsterdam BV
Prinsengracht 747-751
1017 JX Amsterdam

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Auteursrecht ten aanzien van tekst- en datamining en machinelearning is nadrukkelijk voorbehouden. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo Besluit van 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher. No part of this publication may be reproduced in the context of text and data mining for any other purpose which is not expressly permitted by law without permission of the publisher.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van de illustraties en de artikelen volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Omslag: Studio Vonk & De Boer
Binnenwerk: Steven Boland

ISBN 9789024470525
NUR 840

www.boom.nl

Inhoud

Voorwoord	9
Hoofdstuk 1: Bezint eer ge begint	11
Hoe kom je aan een promotieplek?	11
Solliciteren om te promoveren	14
Te gek, je mag op sollicitatiegesprek!	17
Hoofdstuk 2: Je bent promovendus! En nu...?	20
Wat doe je zelf?	20
Wat doe je met je promotieteam?	24
Hoofdstuk 3: Het schrijven van een wetenschappelijk artikel	27
Hoe begin je aan het schrijven van een artikel?	28
De opbouw van een wetenschappelijk artikel	30
De auteursvolgorde	35
Hoofdstuk 4: Promoveren is van feedback leren	39
Omgaan met feedback van je begeleiders – de inhoudelijke kant	39
Omgaan met feedback van je begeleiders – de gevoelskant	42
Hoofdstuk 5: Het indienen van een wetenschappelijk artikel	46
Hoe kies je een geschikt wetenschappelijk tijdschrift?	47

Waar moet je verder aan denken?	52
Het indienen van je artikel	54
Het schrijven van een cover letter	56
Reviewers aanbevelen	58
De laatste loodjes van het indienen	61
Hoofdstuk 6: Het peerreviewproces	64
Hoe verloopt het peerreviewproces?	64
Het leed dat 'Reviewer 2' heet	67
Hoe schrijf je een weerwoord?	70
Zelf een artikel reviewen	73
Hoofdstuk 7: Onderzoek valoriseren en presenteren	79
Je onderzoek valoriseren	79
Onderzoek presenteren	82
Hoofdstuk 8: Congresbezoeken	88
Hoe kom je als spreker op een congres?	89
Hoe schrijf je een abstract voor een congres?	92
Hoe maak je een congresposter?	95
Hoe maak je een congreslezing?	98
Hoe heurt het eigenlijk op een congres?	101
Hoofdstuk 9: Promoveren is topsport	106
Spin in het web	106
Promoveren is leren én de juiste hulp zoeken	109
Wat als het even wat minder loopt?	111
Hoofdstuk 10: De succesformule voor een promotietraject zonder tegenslag	115
Hoofdstuk 11: Het proefschrift	116
De algemene inleiding van je proefschrift	117
De algemene discussie van je proefschrift	120
Overige onderdelen	123

Hoofdstuk 12: De beoordeling van jouw proefschrift	127
Van afronding naar indiening	127
De beoordelingscommissie	130
Bijzondere beoordelingen	132
Hoofdstuk 13: Voorbereiding op de verdediging	135
Praktische voorbereiding	135
Inhoudelijke voorbereiding	139
De proefpromotie	141
Hoofdstuk 14: V-day (verdedigingsdag)	145
Aanwezigen en hun rollen bij de verdediging	145
Hoe verloopt een verdediging?	148
Vragen beantwoorden tijdens promotie	152
Hoofdstuk 15: Het leven na je promotie	157
Feesttips voor de kersverse doctor	157
Is er leven na je promotie?	160
Dankwoord	165
Over de auteurs	168

Voorwoord

In dit boek zul je allerlei vragen tegenkomen waar jij als (aankomende) promovendus in Nederland mogelijk tegenaan loopt. Hoe vind je eigenlijk een promotieplek? Hoe begin je met je onderzoek? Waar zijn de overleggen met jouw promotieteam precies voor? Waar moet je aan denken bij het schrijven en publiceren van wetenschappelijke artikelen? Hoe ziet een proefschrift er eigenlijk uit? Hoe ga je dit de komende jaren vullen? Welke voorbereidingen moet je treffen voor de grote dag waarop je daadwerkelijk promoveert? En hoe bereid je je zorgvuldig voor op die spannende verdediging? Het zou je als promovendus bijna gaan duizelen als je denkt aan alle dingen die horen bij het promoveren. En al helemaal als er ook nog eens geschreven en vooral ook veel ongeschreven regels zijn die je moet kennen.

Geen zorgen, want jij bent zeker niet de enige! Iedere andere promovendus vóór jou heeft zichzelf deze vragen ook al gesteld. Ook wij, in de tijd dat we zelf promotieonderzoek deden. Deze gids kan jou helpen om wegwijs te worden in de wondere wereld van het promoveren tot wetenschapper, met adviezen en anekdotes vanaf dag één tot aan het einde van een promotieonderzoek. Hopelijk bieden de tips jou steun en handvatten in de zwaardere tijden, en brengen de blunders en bijzondere ervaringen van je voorgangers een glimlach op je gezicht. Zet 'm op, en geniet ook van deze bijzondere (leer)periode in je leven!

Joanneke Bruins & Stynke Castelein*

* Gedeeld eerste auteurschap.

Hoofdstuk 1

Bezint eer ge begint

Weet waar je aan begint als je wilt promoveren...

Grapje hoor! Promotieonderzoek doen is hartstikke leuk. Maar het is ook een vorm van topsport. Het vraagt veel van je op het gebied van plannen, organiseren en het aanleren van verschillende vaardigheden, zoals data-analyse en wetenschappelijk schrijven. Geen zorgen, niemand verwacht van je dat jij op dag één alles al kunt. Je hebt (over het algemeen) vier jaar lang de tijd om je in allerlei vaardigheden te bekwamen. Je zult vermoedelijk veel verschillende mensen tegenkomen van wie je kunt leren, waaronder je promotieteam, medeonderzoekers en andere collega's uit de praktijk. Toch kan promoveren op sommige momenten ook eenzaam zijn, zeker wanneer je urenlang achter je bureau zit om je proefschrift te schrijven. Het scheelt op die momenten enorm als je onderzoeksonderwerp dan ook je oprechte interesse heeft. Maar ja, hoe kom je aan zo'n plek? En waar moet je goed op letten als je gaat solliciteren?

Hoe kom je aan een promotieplek?

Je hebt je masterdiploma op zak. De wetenschap vind je machtig interessant, die scriptie was toch eigenlijk best leuk om te schrijven en statistiek was niet zo eng als je had gedacht. Je bent er wel over uit: jij

wordt onderzoeker! Geweldig. Maar hoe word je dat dan? Als je echt als onderzoeker aan de slag wilt gaan, dan is er eigenlijk maar één logische stap na je master: een promotietraject. Maar hoe vind je zo'n plek?

► Vacaturesites

Een handige website is www.academictransfer.com. Deze vacaturesite is er speciaal voor banen in de academische wereld. Je kunt aangeven dat je op zoek bent naar een promotieplek in een bepaald werkveld, zoals gedrag- en maatschappijwetenschappen, economie, gezondheid of natuurwetenschappen. Ook kun je met sleutelwoorden gericht zoeken naar onderzoeksonderwerpen die jouw interesse hebben. Op deze website staan ook vacatures voor promotieplekken in het buitenland. Overigens zullen veel Nederlandse vacatures voor promotieonderzoeken ook wel op algemene vacaturesites verschijnen.

► Werken bij-pagina's

Een andere tip is om gericht te zoeken op de vacaturepagina's van universiteiten, academische instellingen en andere organisaties die promotieplekken aanbieden, zoals grote bedrijven of zorginstellingen. Mocht je bijvoorbeeld graag in een bepaald gebied of juist bij een specifieke organisatie willen werken, dan kun je op deze manier vaak het snelste zien of ze vacatures voor promotieonderzoeken hebben die bij jou passen.

► Net(jes)werken

Daarnaast is het altijd slim om te netwerken. Door relevante mensen te leren kennen, kunnen zij jou wijzen op mogelijk interessante vacatures binnen hun eigen netwerk. Wanneer iemand jou uit zijn of haar netwerk kent, bijvoorbeeld door een positieve stage- of scriptie-ervaring, dan heb je vaak al een streepje voor als je solliciteert. De kans is dan groter dat je uitgenodigd wordt voor een gesprek. Een andere goede plek om te netwerken is op congressen en symposia, die gaan over de onderwerpen die jou interesseren. De bezoekers en sprekers op deze bijeenkomsten zijn vaak nuttige contacten, die je in de pauzes en tijdens de borrels na afloop kunt aanspreken. Anno 2025 mag digi-

taal netwerken via websites zoals LinkedIn natuurlijk niet ontbreken. Hier kun je op een laagdrempelige manier in verbinding komen met mensen uit het werkveld dat jou aanspreekt.

Anekdotische evidentie

Een promovendus kreeg haar eerste onderzoekbaan door een positieve indruk achter te laten op haar scriptiebegeleidster. Dit ene project werd vervolgens een compleet promotieonderzoek, waarbij de oorspronkelijke scriptiebegeleidster uiteindelijk haar eerste promotor werd.

► Een eigen aanvraag schrijven

Soms hebben universiteiten een programma waarbij je via een Research Master zelf een interne subsidieaanvraag kunt schrijven voor een promotieplek. Je doet dan in feite het voorwerk voor een promotieonderzoek al tijdens je masteropleiding. Als deze wordt toegekend, stroom je direct na je master door naar een promotieplek. Ook zou je, als je zelf een goed idee hebt voor een promotieonderwerp, kunnen kijken of je hiervoor samen met een gepromoveerde onderzoeker en/of een hoogleraar een externe subsidieaanvraag kunt schrijven. Het voordeel is dat je dan niet meer hoeft te solliciteren, het nadeel is dat dit vaak wel een lang proces is.

► Wat als je al een baan hebt?

Het kan natuurlijk zijn dat je al een baan hebt, maar dat je onderzoeksmogelijkheden toch (weer) beginnen te kriebelen. Als je graag wilt promoveren binnen het werkveld waar je al werkzaam bent, dan is een goede stap om eerst eens met je leidinggevende te gaan praten. Geef aan dat je ambitie hebt om te promoveren en verken of er mogelijkheden binnen jouw huidige werk en organisatie bestaan. Mogelijk bestaan er interne routes of kun je middels een externe subsidie zelf een promotieplek creëren. Het kan voor de organisatie waarvoor jij werkt mogelijk interessant zijn om

jou te laten promoveren, bijvoorbeeld als jullie iets nieuws ontwikkelen waar de organisatie zelf belang bij heeft. Misschien willen ze wel ruimte maken binnen jouw contract om tijd te besteden aan onderzoek. Dan hoef je alleen nog maar een universiteit en een geïnteresseerde hoogleraar binnen jouw vakgebied te betrekken om te kunnen promoveren.

Anekdotische evidentie

Een promovendus begon eerst als onderzoekoördinator. Daar werd haar interesse in het doen van onderzoek versterkt en kreeg ze belangstelling voor een specifiek onderwerp. Via een externe subsidie heeft ze toen een eigen promotieplek op dit onderwerp gecreëerd.

► Wat is de gouden tip?

Heel eerlijk? Die is er eigenlijk niet. Een tip die we wel zouden willen meegeven is om je studententijd alvast goed te benutten. Stages en scripties zijn weliswaar verplichte onderdelen van veel opleidingen, maar zie ze vooral ook als een kans voor jouw toekomst. Door inzet te tonen en goed werk af te leveren, kun je een goede indruk maken op mensen die jou begeleiden en mogelijk later aan een leuke baan kunnen helpen. Onderschat niet het effect van een goede indruk, ook al ben je in je eigen beleving ‘nog maar’ een student.

Solliciteren om te promoveren

Het is het einde van de middag, je scrollt gedachteloos met een theetje in je hand nog even door de vacatures en: BAM! Daar is hij, de promotieplek van je dromen! Of toch in ieder geval eentje die je interesse heeft gewekt. Daar ga je op solliciteren. Dan is natuurlijk de vraag wat je het beste in je brief en in je CV kunt zetten om uitgenodigd te worden voor een gesprek.

► Vermijd dooddoeners

Wat we je vooral afraden is om één standaardbrief te schrijven, waarin je voor iedere nieuwe vacature alleen het zinnetje over de vacature zelf verandert. Daar maak je meestal weinig indruk mee. Het maakt de kans dat je wordt uitgenodigd voor een gesprek aanzienlijk kleiner. Om je kansen op een uitnodiging te vergroten is het dan ook beter om een gerichte brief te schrijven, die goed aansluit bij deze specifieke vacature.

► Inhoudelijk gemotiveerd

Ervaring kun je opdoen, maar motivatie is iets dat je moet hebben. Zorg er dus voor dat jouw motivatie voor dit specifieke promotieonderzoek heel duidelijk in je brief naar voren komt. Waar gaat het onderzoek over en wat maakt dat jij dit een interessant project vindt? Dit kan natuurlijk van alles zijn. Wil je bijvoorbeeld heel graag op dit onderwerp promoveren, of heb je juist veel interesse in de doelgroep die wordt onderzocht? Licht vooral toe waarom dit het geval is.

Uiteraard kan je motivatie ook zijn dat je gewoon heel graag onderzoeker wilt worden. Vertel in je brief dan vooral over jouw ambitie om de allerbeste onderzoeker aller tijden te worden, en op welke manier je van plan bent om die bevoegdheid te gaan inzetten voor het promotieonderzoek waarop je solliciteert. Besef alleen wel dat een inhoudelijke motivatie over het onderwerp je vaak wel een streepje voor geeft als het er écht om gaat bij de laatste kandidaten.

► Gek op je werkplek

Kijk ook verder dan alleen het onderzoeksonderwerp, en verdiep je in de organisatie of afdeling waarvoor je zou komen te werken. Het kan namelijk ook zijn dat je heel graag bij een bepaalde organisatie, afdeling of zelfs bij specifieke onderzoekers je promotieonderzoek wilt doen. Als je in je sollicitatiebrief aangeeft waarom je graag op deze plek of met deze mensen zou willen werken, dan vergroot dit zeker je kans om uitgenodigd te worden voor een gesprek.